

Матей Вішнек народився у 1956 р. в Румунії. За освітою — історик та філософ. Починав із поезії, потім написав роман, декілька кіносценаріїв і зо два десятка п'єс, які не ставилися на батьківщині через цензурні заборони. У 1987 р. він емігрує до Франції, де отримує статус політичного біженця, живе і працює у Парижі, а в 1993 р. — отримує французьке громадянство. Близько 20 п'єс, написаних французькою мовою, вийшли друком і поставлені в театрах двох десятків країн, включно з Румунією після падіння комуністичного режиму. Окрім драматургії, займається також журналістикою — на «Міжнародному Французькому Радіо».

Серед його п'єс: «Підробіток для старих клоунів», «Папараці, або Хроніка невдалого сходу сонця», «Машина Чехов» та інші.

Його п'єса «Пригода ведмедиків панда, яку розповів один саксофоніст, котрий мав подружку у Франфуркті» у перекладі українською Неди Нежданої опублікована в антології «Новітня французька п'єса» (2003) — надбання Центру Курбаса в межах проекту «Сучасна європейська драма. Діалог культур» спільно з видавництвом «Юніверс» в рамках програми сприяння видавничій справі «Сковорода» Посольства Франції в Україні. Фрагменти п'єси були представлені на театральній презентації книги Центром Курбаса в постановці Олександра Мірошніченка у приміщенні Будинку літераторів, а прем'єра вистави відбулася за кілька років у постановці Ірини Волицької вже на сцені Центру.

Ця п'єса ставилася у 14 країнах світу, має вже більше 10 сценічних втілень в Україні (Київ, Львів, Харків, Донецьк, Дніпропетровськ, Чернігів, Херсон...) і є одним із найбільш ставлених сучасних драматичних творів у вітчизняному театральному просторі. Проте йо-

го п'єси аж ніяк не можна віднести до «популярних» і «легких» у втіленні. Радше навпаки — «Пригода...» провокує і бентежить, заманює у пастку і не лишає байдужим. Вона пропонує дивовижний химерний парадоксальний світ, невловимо образний і майже математично вибудований, де співіснують рай і пекло, містика і реальність, де кохання і смерть виявляються двома сторонами однієї медалі, протилежностями, які діють за єдиними принципами. В його п'єсі можна мандрувати різними шляхами і говорити про різне, але незмінно важливе. Одним словом, його тексти цілком належать світу театру, сучасному театру. І вже перший переклад українською засвідчив: він резонує з нашим театральним процесом і змінює його водночас.

У «Курбасівських читаннях» ми пропонуємо до вашої уваги новий переклад українською мовою цього автора — «Уяви собі, що ти Бог» — першу із циклу маленьких п'єс «Кордони», яка включена до збірника «Зверніть увагу на старих дам, котрих з'їдає самотність». Ми сподіваємось, що вона буде однією із серії драматичних творів Матея Вішнека, опублікованих у новому збірнику сучасних французьких п'єс.

У цьому тексті, як і в попередньому, смерть потрапляє в умовний об'єктив драматурга, але точка зору кардинально змінюється, хоча й лишається не менш парадоксальною. Адже цього разу йдеться про «філософію» вбивства...

Нагія Мірошниченко

Матей Вішнєк

драматург (Париж)

УЯВИ СОБІ, ЩО ТИ БОГ

Станко, дуже молодий, близько 17 років, і Вібко, дещо старший.
Вони заховались за муrom.

ВІБКО. Ти що, застуджений?

СТАНКО. Та ні...

ВІБКО. Ти весь червоний. Тобі холодно?

СТАНКО. Та ні...

ВІБКО. У тебе немає пальта чи ще чогось теплого?

СТАНКО. Та ні.

ВІБКО. Поглянь на мене... Я завше тягаю з собою пальто... Навіть коли тепло... Ти сам звідки будеш?

СТАНКО. Я приїхав із Кракова.

ВІБКО. А де це?

СТАНКО. Звідси недалеко.

ВІБКО. Треба, щоб ти краще готувався. Подумай про те, що іноді ти ризикуєш бути заблокованим у якійсь схованці на години і години... Навіть на дні. Якщо ти не підготував добру екіпіровку, ти пропав. Уторопав?

СТАНКО. Так.

ВІБКО. Не грай у Рембо. Якщо ти хочеш добре робити свою роботу, екіпіруйся. На, тримай рукавички.

СТАНКО. Мені не холодно.

© Matei Vicnec, 2004;

© Неда Неждана

(Н. Мірошниченко), переклад, 2010.

ВІБКО. Я сказав тобі: бери рукавиці. Тобі треба берігти пальці. Взагалі руки, це важливо.

СТАНКО. Дякую.

ВІБКО. Перш за все, ти маєш бути розслабленим... Не бійся... Якщо ти боїшся, ти пропав. Ти боїшся?

СТАНКО (*трохи стривожений*). Ні.

ВІБКО. Покажи мені свої пальці. (*Він дивиться на пальці Станко.*) Ти трохи тремтиш.

СТАНКО. Нічого, це пройде...

ВІБКО. Твої пальці трохи вологі. Передусім треба, щоб ти був спокійним і в теплі. На, візьми цигарку. Це завжди заспокоює...

СТАНКО. Так, але... Я не курю...

ВІБКО. От, курво! Скільки тобі років?

СТАНКО. Сімнадцять.

ВІБКО. А в школі ти ніколи не пробував?

СТАНКО. Так, але... мене завжди від цього нудило.

ВІБКО. Гаразд, це неважливо. Хочеш банку пива?

СТАНКО. Мабуть, так...

Вібко відкриває дві банки пива. Обидва п'ють.

ВІБКО. Стало краще?

СТАНКО. Так.

ВІБКО. Ти сьогодні їв?

СТАНКО. Я не можу їсти зранку.

ВІБКО. Це недобре.

СТАНКО. Зранку я п'ю лише каву.

ВІБКО. Хлопчику, перед тим, як іти сюди, треба було поїсти. Треба добре поснідати зранку, якщо ти хочеш добре зробити цю роботу. Ти мене чуєш?

СТАНКО. Так.

ВІБКО. Ця робота вимагає концентрації, розумієш? Неможливо сконцентруватися на порожній шлунок.

СТАНКО. А я можу.

ВІБКО. Ні, це несерйозно. Треба було, щоб ти добре поспідав перед тим, як іти сюди. Щоб їжа була ситною. Сніданок має бути основною стравою дня. Второпав?

СТАНКО. Так.

ВІБКО. Це наказ. Треба щоб зранку ти їв гаряче. М'ясо, яйця, хліб... І ще треба пити гаряче молоко.

СТАНКО. Молоко — ні. Я його ненавиджу. Мене від нього нудить.

ВІБКО. На, бери це (*дає йому шмат сухої ковбаси*).
Їж.

СТАНКО. Дякую... (*Їсть*.) Смачно.

ВІБКО. І завжди треба мати з собою щось погризти... Суху ковбаску, печиво, хліб... Ця робота не така, як інші... Це робота мисливця... Треба вміти чекати... Ну що, стало краще?

СТАНКО. Так.

ВІБКО. Покажи мені свою руку... Ти ще трохи тремтиш. Чому ти тремтиш?

СТАНКО. Не знаю.

ВІБКО. Ти робиш це вперше?

СТАНКО. Ні.

ВІБКО. Ходи, стань у позицію. (*Станко дістає рушницю з прицілом, стає в позицію, щоб стріляти*.) Не дави занадто на приклад... Отак... Треба, щоб ти був спокійним, не поспішай, добре? Уяви собі, що ти Бог. Бог ніколи не поспішає. Не стріляй, поки не відчуєш себе спокійним і холодним, як лід. І поки твоє серце не буде битися спокійно. Спершу послухай биття свого серця. Воно б'ється спокійно?

СТАНКО. Так.

ВІБКО. Ти коли-небудь займався музикою?

СТАНКО. Я трохи грав на скрипці.

ВІБКО. Добре, уяви собі, що ця рушниця — скрипка. І ця скрипка — це частина твого тіла. Коли ти граєш на скрипці, музика виходить із твого тіла. Розумієш, треба, щоб куля теж вилітала з твого тіла. Якщо ти боїшся своєї рушниці, ти пропав.

СТАНКО. Я не боюсь.

ВІБКО. Ти вже грав у це?

СТАНКО. Так.

ВІБКО. Я маю на увазі, чи ти випускав справжню кулю з твоєї рушниці?

СТАНКО. Так.

ВІБКО. Ти вже вбивав?

СТАНКО (*сміється нещиро*). Так, голуба!

ВІБКО. А сьогодні ти вб'єш свого першого сучого сина.

СТАНКО. Так...

ВІБКО. Добре, для тебе це ніби хрещення. Стань у позицію. Скажи мені, що ти бачиш?

СТАНКО. Я бачу вулицю.

ВІБКО. А дім бачиш?

СТАНКО. Так.

ВІБКО. А бензозаправку бачиш?

СТАНКО. Так.

ВІБКО. От... А тепер перша людина, яка тут з'явиться, це твоя мішень.

СТАНКО. Я бачу двох стареньких... Гадаю, вони повертаються з ринку.

ВІБКО. Ти можеш поцілити одну з них, якщо хочеш.

СТАНКО. Ні, тільки не стареньку... Я не хочу починати з бабці.

ВІБКО. Що для нас насправді важливо, так це примусити всіх цих... поховатися в їхні нори... Треба, щоб вони знали, що вони щури, і що в них немає іншого виходу. Коли ти стріляєш, то думай про це.

Ти вбиваєш щурів, уторопав?

СТАНКО. Так.

ВІБКО. Як тебе звати?

СТАНКО. Станко.

ВІБКО. А мене Вібко. Не треба боятися щурів. І жаліти їх не треба. Щури — це щури... Не важливо, чи вони молоді, чи старі, жінки, чоловіки, діти. Вони хочуть зжерти нашу країну, а ми маємо примусити їх поховатися у нори. Оце наша місія. Ти розумієш, що я хочу сказати?

СТАНКО. Так.

ВІБКО. Ти уже служив в армії?

СТАНКО. Ще ні.

ВІБКО. Оглянься навколо... Шукай із дулом, не зависай... Не чекай, поки вони потраплять у приціл, шукай, шукай... Спробуй промести всю вулицю, входи в будинки, вікна... Пройдися по вікнах, ти бачиш вікна?

СТАНКО. Так...

ВІБКО. Вікна — це важливо. Щури живуть захищені за стінами, за вікнами... Все, що рухається за вікном, — це твоя мішень.

СТАНКО. Я бачу ще одну бабцю, яка вішає сушитися білизну.

ВІБКО. Чорт забирай, ти не бачиш нікого, крім старих шкап... В кожному разі до заходу сонця тобі треба вбити щура. Якщо це день старих бабів, ти вибереш бабцю. Бувають і такі дні.

СТАНКО. І ще я бачу дівчинку, яка бавиться лялькою.

ВІБКО. Де це?

СТАНКО. На балконі.

ВІБКО. Ну от... Я ж казав тобі, що це розворушить щурів. І не треба жаліти щурів, бо саме вони згри-

зуть наші нутрощі.

СТАНКО. Але я все одно не хочу вбивати дітей...

ВІБКО. Послухай, роби, як ти відчуваєш. Тобі вирішувати, але в кожному разі цього вечора має бути бодай один мертвий у цьому секторі.

СТАНКО. Як на мене, краще вибрати бабцю, ніж дівчинку, яка грається лялькою.

ВІБКО. Ти надто багато думаєш, мій хлопчику. Але це неважливо, це твоє право — думати. Але я завжди задаю собі питання, а Бог — він думає? Я не вірю, що Бог думає... Бог, він діє, і це все... (Пауза.) Вона ще досі бавиться?

СТАНКО. Так.

ВІБКО. Минулого тижня я розташувався з іншого боку площі, там, де починається бульвар Тіто, який тягнеться не дуже далеко... Я бачив увесь двір будинку. Як і ти, я бачив лише старих, які хутко виходили і входили... А потім я натрапив на дівчинку років семи чи восьми, яка стрибала на скакалці. Я хочу сказати, що весь день вона стрибала на скакалці. Через дві години це мене дістало, я сказав собі, що вона робить це навмисно, щоб посміятися з мене. Я послав їй кулю, збоку, щоб прогнати її. Вона пішла схлипуючи і сховалась у будинку. Але через 10 хвилин вона все забула... І знову вийшла зі своєю сучою скакалкою. Я чекаю годину і посилаю їй другу кулю... Я злегенька зачепив скакалку, і вона ридуючи втекла і заховалась хвилин на десять... А потім вона знову висунула свого носа, подивилась праворуч, ліворуч... Я бачив, як вона тихенько вийшла, йдучи навшпінках, ніби боялася шуміти. І знову почала те саме. Цілий день вона доводила мене до сказу своєю скакалкою... У мене було небагато патронів, але я вистрелив утретє, щоб вона

забралася геть. І ця маленька сучка (?) відповіла мені тим самим ударом: вона пішла в сльозах, щоб повернутися знову за десять хвилин...

СТАНКО. А потім?

ВІБКО. ...Зрештою щур — це тільки щур.

СТАНКО (*дивлячись у приціл*). Стривай, он якийсь тип тиняється у цьому секторі.

ВІБКО. Де це?

СТАНКО. Біля бензозаправки... Ти хочеш побачити?

ВІБКО. Ні.

СТАНКО. Що мені робити?

ВІБКО. Він біжить?

СТАНКО. Ні.

ВІБКО. Добре, тоді він твій. Стеж за ним, і коли відчуєш його, стріляй...

СТАНКО. Дивно...

ВІБКО. Що?

СТАНКО. Чому він не поспішає?

ВІБКО. Я не знаю. Це його проблема. В кожному разі, ти ним захопився. Він не поспішає, не поспішає. Це дає тобі більше часу.

СТАНКО. Мені здається, він налигався під саму зав'язку.

ВІБКО. Він старий?

СТАНКО. Ні, не дуже старий.... Він ще призовного віку...

ВІБКО. Ну от, ти зможеш сказати, що вбив справжнього сучого сина. Ну ж бо, стріляй!

СТАНКО. Я дам йому перейти вулицю.

ВІБКО. Він переходить вулицю?

СТАНКО. Так... Стривай, він дістав торбу... Ти маєш рацію, цей чувак нікуди не поспішає.

ВІБКО. Якщо він переходить дорогу, то він іде в бакалію.

СТАНКО. А де ця бакалія?

ВІБКО. Ліворуч від заправки. Але звідси не видно.

СТАНКО. Тоді нехай спершу скупиться.

Вібко відкорковує ще одну банку пива.

ВІБКО. Тримай, хочеш?

СТАНКО. Так.

Вони п'ють.

ВІБКО. Ну? І що робить твій тип?

СТАНКО. Він повертається... Він купив молока...

Три пляшки молока...

ВІБКО. І він так само не поспішає?

СТАНКО. Ні.

ВІБКО. Так давай, стрілай, курво! Він нарвався, цей тип. Він же з тебе стібається. Ну ж бо, тобі треба почати, покидьок. (*Станко стріляє.*) Ну що, ти поцілив?

СТАНКО. Я не знаю... Він упав, але я не знаю...

Мені здається, я поцілив одну з пляшок молока...

На землі багато молока.

ВІБКО. Вистрель ще раз. Ти маєш право.

СТАНКО. Я не можу... Молоко, мене від нього нудить.

Переклад із французької Неди Нежданої

ЗВЕРНЕННЯ ДО АВТОРІВ

1. Приймаються до друку статті, набрані на комп'ютері у редакторі MS WORD for WINDOWS, в один з розділів: теорії; історії; актуальної критики; майстер-класів; «прямої мови» і «вільної зони».
2. Обсяг статті — до 0,5 авт. арк. (до 20 тис. зн.).
3. Мова статей — українська або російська.
4. Стаття оформлюється згідно з чинними державними стандартами України.
5. Параметри сторінки: формат А-4, книжкова орієнтація, шрифт Times New Roman, кегль 14, міжрядковий інтервал 1,5, поля: ліве — 3 см, праве — 1,5 см, верхнє та нижнє — 2 см. Текст вирівнюється по ширині.
6. Абзацний відступ — 1,25 см.
7. У верхньому правому куті вказується шифр УДК до статті.
8. Ім'я та прізвище автора друкуються у лівому верхньому куті, вказується науковий ступінь автора, а в дужках місто.
9. Бібліографічні посилання подаються у квадратних дужках двома цифровими позначеннями, наприклад: [12, 78], де перша цифра — номер джерела у списку літератури, друга цифра, виділена курсивом, — номер цитованої сторінки.
10. При написанні статті обов'язковим є посилання на джерела використаних матеріалів (за порядком згадування у тексті).
11. Стаття супроводжується анотацією (не більше 600 знаків) українською, російською й англійською мовами після бібліографії.
12. Сторінки в електронному варіанті не нумеруються, а у роздрукованих варіантах нумерація проставляється від руки.

13. Текст приймається в електронній версії (записаний на дискеті чи дискові або надісланий на e-mail'и Центру) та у роздрукованому примірнику за підписом автора.

14. Окремим файлом подаються відомості про автора: прізвище, ім'я та по батькові, науковий ступінь, вчене звання, посада і повна назва місця роботи, домашня адреса, контактні телефони (домашній, службовий, мобільний), e-mail.

15. Згідно з вимогами ВАК України до статті обов'язково додається рецензія на неї фахівця у відповідній галузі знань (це положення не стосується текстів, що подаються докторами наук, й рецензій та інтерв'ю).

16. Публікація є безкоштовною. Авторських гонорарів за статті не передбачено. Автор безкоштовно отримує примірник збірника зі своєю статтею.

17. Редколегія залишає за собою право відмовити у публікації тексту через недотримання зазначених вище вимог або неналежному професійному рівні статті.

Конт. тел.: +38 044 279 42 38 (т./ф.)

Електронна адреса: **les.kurbas.center@gmail.com**

Поштова адреса:

НЦТМ ім. Леся Курбаса,
вул. Володимирська, 23-В,
м. Київ, 01034